משנה · אחרונים · מלאכת שלמה

הקדמת המלאכת שלמה למשנה

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הקדמת המלאכת שלמה למשנה

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ויקיטקסט · רישיון: CC BY-SA 3.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הקדמת-המלאכת-שלמה-למשנה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמת המחבר 4
יסורי העליה 4
יתמות ורעב 5
לימוד תורה ומשנה 6
מעלות החיבור 9
חתימה 17
השתדלות המחבר בחיבורו 17
שם החיבור וטעמו 20
שכול בניו ובנותיו 20
תוי"ט והחיבור 21
ביאור סימני החיבור 22

הקדמת מחבר ספר "מלאכת שלמה".

הקדמת המחבר

יסורי העליה

[1]אמר העבד הצעיר, מכל אשר בעיר, **שלמה** בן לאדוני אבי ה"ר **ישועה** בן ה"ר **דוד** בן ה"ר **חלפון העדני**, רוח ה' תניחם,

ואני במעגלי צדק ינחני, ואורך ימים בתורתו ישביעני, ונחמה גמורה ינחמני,

מבית אבי אבא הנזכר שהיו מערי התימני מקובלני, כי מגלות ראשונה נגלינו, כי קרא דכביב בסוף ספר מלכים "וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי" נאמר גם עלינו,

ועוד קבלנו כי אנו מן הכת ששלח להם עזרא לעלות בבנין בית שני, ויתנו כתף סוררת, ויקללם להיות כל ימיהם בעוני,

ובעוונות נתקיים בנו באותו הגלות עוני תורה ועוני ממון לתפארה,

ובפרט משפחתי הצעירה, שכולם היו לפי מה שנודע לי ונתאמת אצלי על-פי מגידי אמת בשפה ברורה, יראי שמים ובעלי תורה תלמידי אדוני אבי ז"ל

כי הוא היה הרב של העיר **אוזל** הנקראת **צנעא**, וגם זקני אבי אבי לפניו היה מלמד תינוקות שם,

כי הדלות הדביקתם והרעב, באופן ששתי קללות עזרא נתקיימו בנו,

האחת המארה הנזכרת, ועוד בקללה הכוללת, לכל מלמדי תינוקות מבהלת, שלא יתעשרו, שמא ממלאכתם יתבטלו, ברום לבבם וגם עלה יעלו,

וברוך ה' אשר העיר את רוח אדוני אבי, לעמוד עם כל בני ביתו לעקור דירתו,

ולעלות מארץ מרחקים, אף על פי שמכל טוב ריקים, והוא היה מטופל, בי ובאחי ובאחותי, ואני הבינוני שבהם אז בן ארבע שנים הייתי,

מלבד צער עינוי הדרך וגידול בנים בעניו, פדה ה' את נפשו ונפש בניו בשיו, דהיינו אמי נ"ע שמתה עליו בדרך, ונוסף לו יגון על יגונו,

באופן שעד שזכינו שהגענו פרח נשמתינו, ובעונותי לא השלמנו שמיטה אחת בארץ הצבי **צפת** תוב"ב,

עד שמתו לאדוני אבי אחותי ושני בניה אשר ילדה שם, גם המה חלפו עם אניות אבה גם אחי הקטן ממני,

[1]כותרות וכותרות משנה למען רווחת המעיין, אך אינם במקור בהקדמת מלאכת שלמה

יתמות ורעב

ואמלטה רק אני לבדי מיד השטן, ואף על פי כן חשובים כמתים מוטלים ברעב ובצמא, ובעירום ובחוסר כל מאומה,

עד שנתוודע אדוני אבי ז"ל ליודעי ספר ודברי רז"ל, וישראל גומלי חסד מטיבים המה בכבוד לאשר יחזו עינימו, ישר, וביותר אם ענתה בו הכרת פנימו,

ובפרט חכמי הדור דור דעה ההוא בין ברכיהם גדלוני, ועל ידי לימודי המעט חזקוני ואמצוני,

ובגז כבשים מידי שנה בשנה ברכוני וחממוני, ודאי לא הלכו ריקם, כי לפניהם הלך צדקם,

וגם אחר כך כאשר ההפך עלי בלהו ושמא לטובתי, ולעיר **ירושלים** עיר הקודש תוב"ב הובאתי, תמיד בין עפר רגלי החכמים אשר היו שם נתאבקתי,

הלא המה עמודי הגולה והאריאל, כמו החכם השלם המקובל האלוהי כמהר"ר **חיים ויטל** נ"ע, ומורינו הרב אשכנזי כמוהר"ר **בצלאל** נ"ע, וזולתם ממורי הוראותם,

ושם בעונותי הרבים נתבקש אדוני אבי בישיבה של מעלה, ונותרתי אני לבדי נער קטן בן ט"ו שנים במדרגה התחתונה השפלה,

בלא משען ולא סומך, לא עוזר ולא תומך, בלא עצה לא ללמוד ולא למזונות ופרנסה,

שכמו שתי שנים ומחצה הייתי נע ונד כצפור נודדת מן קנה, שכמה לילות מהם באשפות היתה התנומה והשינה,

וכמה וכמה שבתות, בצאת ישראל מבית הכנסת, הייתי הולך להטמן מחוץ לעיר על פני השדות,

מפני הבושה, שלא אזדמן לפני שום בעל בית ופני ארצה, כי ידי ריקניות, ופני חולניות, וכבודו של שבת במקומו היה מונח, כאשר לו הוכן והונח, אם מעט ואם הרבה יאכל, ואפילו פת ובצל, ולא נלאיתי כלכל,

והאל אשר לא עזב חסדו מאת עבדו בן אמתו, טרם מכתי, הצמיח והפריח ציץ רפואתי, כי נמצא שבא לגור שם בעיר הקודש איש תם וישר ירא אלהים וקדושו, חכם בן חכם חסידא קדישא,

ומכל פגם רע סר, טוב עם אלהים שתוכו טוב מברו, ועם קדושים גם עם שאר אנשים נאמן, ובנחת אמרי פיו ודיבורו,

הלא הוא איש שלומי ששמו נודע בירושלים עיר הקודש תוב"ב וגם במצרים בחכמתו, וצדיק באמונתו, חיה שלא קם בדרא דאתי כמותו,

הלא זהו החכם כמה"ר **משה אלחאמי** בן הרב כמה"ר **יעקב אלחאמי** נוחם עדן,

ונתן האל בלבו רחמים, והפציר בי כמה פעמים, עד בוש באמת ובתמים, יום אחר יום וחודש אחר חודש,
לבוא לשכון דירת קבע בביתו, ולהיות סומך על שולחנו כאחד מבניו במיטב סעודתו וכרו וכסתו,
ובראותי את טוב גודל לבבו וכוונתו, אמרתי במעט אודה לו משבת לשבת, והוא עזר אחד ותפס בשתי ידים לטובה לו,
כי חמש שנים זנני ופרנסני אצלו, דלכל אתר די אנא אלך מרוחו, ולאנא מפניו אברח, כדי שלא להכביד על יכולתו וכוחו,
עד שם השיגני מתת ידו, וארוחתי ארוחת תמיד נתנה, חוק שחרית וערבית משופרי שופרי בזמנה,
לא שקט ולא נח עד אשר אשר השיאני ולתוך חופתי הכניסני, וגם אחר כך כל ימי חייו במסת נדבת ידו פקדני,
במה אברכהו וכו' רק ביהי רצון שנטיעותיו ברכה שהשאיר אחריו לא יקראם אסון, ויהיו כמוהו בכל מכל כל, גם נינו ונכדו,
וזרעו יירש בארץ כל אילין, והוא נפשו בטוב תלין, אמן ואמן.

לימוד תורה ומשנה

ואף על פי שהיה לי כל זה הצער והבושה והחרפה, בלתי ארוכה למחלתי ותרופה, מימי חרפי מקדמוני, וגם אחרי נישואי ימי חיי שני,
על כל זה מגמת פני שמתי, ועל לבי נתתי והסכמתי, להיות תמיד תורתי אומנותי, ואל שדי בעזרתי,
כי ראה ראיתי, כי קצר שכלי וידיעתי, להיות עוסק במשנתי ודתי, וליהנות מיגיע כפי ועסקי ידי, וכולי האי שלא להתבטל כלל אפילו שעה אחת מעסק התורות,
ואולי נשיג עשירית, טיפה מן הימים שלה והנהרות, ובפרט מי שהוא עני גם מעניות דתורה כגון אנא,
והרי ידוע שאמרו אביי ורבא מארוהי דכוליה תלמודא, בעירובין פרק הדר דף ס"ה, אי אמרה לי אם וכו' לא תנאי אי עקצתן כנה,
וכל אחד כיוצא בו ראוי לישא קל וחומר בן בנו של קל וחומר שלא לומר לכשאפנה אשנה,
שאם תמצא לומר שיפנה לעולם יהיה טרוד בעסקיו, ולא ישכבון עורקיו,

ושמעתא בעי צלותא, ואפילו מיעוטא דמיעוטא דמשתכח דקים ליה בגויה ובנפשיה דלא מטריד,
מכל מקום לא דמי מאן דגריס ביומא חדא שעתא או תרי, למאן דגריס כולי יומא בלא עבידתא אחריתי,
ולפום חריפותיה וחריצותיה והשתדלותיה, ודאי שגם כן תהיה הצלחתו במיא דאורייתא, כפי מה שהכין לו האל במידה,
ובפרט כי שנותינו מספר, לשוב אל העפר,
ואחד משבעים או פחות לפי מה שראו עיני, משיג השבעים, בימים האלה הרעים ובזמן הזה הרזה,
ובר מינן פתאום יבוא אידו, ולאחר זה יראה שאין כל מאומה בידו,
והגם כי ידוע ידע ליבי גם אני, כי באמת משנה שלימה שנינו בסוף מנחות, אחד הממעיט ואחד המרבה ובלבד שיכוון את ליבו לאל אלוהי הרוחות,
אפילו בעודי קטן לתרץ את כל זה ידעתי, כי ידוע לכל איש עתי, בתורה מבין ואמיתי,
שאם כל אחד יאמר בליבו, בהיותי באורייתא פורתא לעי, סגי לי כי רחמנא ליבא בעי,
נמצאו פוטרין עצמן בטענה זו כל העדה, עד שכמעט נשתכחה תורה ואורייתא דא,
לכן אני היחיד והעני, מהיותי בן כ"ב שנים נתתי אל ליבי לדרוש ולתור במיעוט שכלי ומוחי בחכמת ים התלמודים ודברי הגאונים,
ובחיבור הנשר הגדול גדול הפוסקים, ובאשר בלשון עברי בקיאים ומדקדקים,
כדתשכח במאי דכתיבנא בשם רד"ק ז"ל בפרק שביעי דשביעית בבא המתחלת לקח חולתה בדוכתי אחריני, מוטעמין דבריו לחיך מיין הרקח,
גם בכל המפרשים ובראשם רש"י ותוספות ז"ל ובטור עיני אשים,
כי עיקר הכוונה לחפש כדי להבין את המשנה,
ואף על פי שאני יודע בעצמי דלא מסיקנא בדעתי הקצרה מנייהו, וקצר המשיג ועומק המושג וגובייהו ורומייהו,
כמה דמסיק תעלא מבי כרבא, מרוב קושי דהוויות דאביי ורבא, על זה דרשתי ופירשתי לשון המשנה הנזכרת כדנא,
אחד המרבה ואחד הממעיט, כלומר אחד המוציא פרי הרבה או מעט, ובלבד שאת ליבו יכוון למלמד לאנוש בינה,
ובהיותי מתבודד ומתעסק דרך לימודי, כותב הייתי מפני השכחה והנשיון, סביבות המשנה בגליון,
אולי יהיה לי למזכרת, לשום פעם שלא אוכל לבקש למצוא ספרים ועטרת תפארת,

הנה גנוב אתי קצת כגנב במחתרת, מפירוש טעמי המשנה כפי מה שפירש האמורא דברי התנא בהבנה,
וארא והנה הגליון נתמלא ונתרבה, עד שלא הייתי יכול להעתיק אחד מיני רבבה, מן הראוי להעלות בכתיבה,
ואפילו המועט שהייתי כותב אותו, היה בקיצור כל כך,
עד שאפילו אני בעצמי אחר זמן מה, לא הייתי יכול להבינו על מתכונתו,
אחר כך פה **חברונה** תוב"ב, וירא אותי מתעסק במשנה איש חכם ושפל רוח,
וזקן מופלג וחסיד נודע בשערים כל ימיו, בעל מעשים רודף צדקה וחסד, מהיותי בן שבע שנים הכירני,
שבעיר **צפת** ההוללה תוב"ב גדלני, הלא שמו ה"ר **דוד אמריליו** נ"ע,
ויען ויאמר לי בדלותו ובעניו, מה זה בני, הלא ידעת כי סוף הספר של המשנה שבידך להבלות, ונמצא חס וחלילה לריק יגעת,
ואפילו הן בעודנו חי וקיים, אתה עצמך אינך נהנה ממנו, כמו שאמרת שאינך יכול להבינו לאמיתו, ואך כי אחרי בלותו,
לא כן בני, מלאכתך מלאכת שמים, הניחנה להתפשט על כל גדותיה כמים,
שמע בקולי איעצך ולא תחדל חדול,
וקח לך גליון גדול, וכתוב עליו בחרט את כל הדברים מפי כל הספרים,
יגיעך כמה תועלות לטובתך, הן שתוכל להרחיב דברך,
הן שהוא דבר של קיימא, לכל שנות הלבנה והחמה,
הן שתזכה בו גם את אחרים וישתו ממימך, ולמה יהיו לך לבדך,
ועלי לקנות לך נייר וכל צרכך,
ואען ואומר לו, אדוני, מה אני,
והלא חרפה היא לאחד עני הדעת כמוני, להכנס במחיצה של עטרה, ולהראות בדברי תורה,
והרי לשון חכמים מרפא, ואני למה חס וחלילה בעטי ובמו פי, אתן פתחון פה לבעל הדין, לחלוק עלי לאמור,
במה טרח בהיותו יושב לבתים לבדים, והלא קטן שבתלמידים, בקל יכול לבקש ולהבין כל,
ומה צורך לו מורה מקום להודיע, או ביאור משנה להביע ולהופיע, והלא רבי עובדיה ז"ל מתלמידי עובדיה ורבו אליהו ז"ל,

בקיצור לשון צח מועתק מספירי ביאורי רש"י ז"ל, וזולתו במלאכה זו קדמו, והם יאכלו בלחמו,
כי מי זה ההלך, שיבא אחרי המלך, שלא תהיה לו לכלימה,
ומי יתן החרש יחריש ותהי לו לחכמה, ושתיקותו יפה לו מדיבורו, כל שכן להעלות על ספרו וניירו דברו וחיבורו,
וישב שנית ושלישית הוא וזולתו, ואמרו לי בכבוד, זו סברא של טעות נכנסה בדעתו, עשה את אשר אני אומר אליך, והצליח בלימודך, ואל תתעצל במלאכתך,
אז את מתני שנסתי, והתחלתי להעתיק ראשונה, את אשר כבר הונח סביבות גליונא, ואתעסק במלאכת עבודת הקודש, והנה את כל גופי התיש והרש, ומאור עיני מאד ירד מפני, כמעט קט קרוב לסינ"י,
כי המלאכה ארוכה גבוהה ורמה, מי יעלה לנו השמימה,
ואומר אל ליבי ויהי מה, ארוץ עד מקום שידי מגעת, גמרא גמור, ולא עלי המלאכה לגמור,
ואם חביריך ילעיגו עליך, הנה זאת תהיה לך להוסיף זכות יתירה לנשמתך.

מעלות החיבור

ואלה הם תועלות הספר הלזה:
ראשונה - שלשון המשנה של הדפוס הראשון מפירוש רבי עובדיה ז"ל, אגיהנה מפי סופרים וגם מפי ספרים,
ואכתבנה אם ראיתי כולן לדעת אחד מסכימין ואין חולק עליה,
ואם היא הגהה יחידית, רוצה לומר דעת יחיד או יחידים, ארמזנה בשם בעלה האומרה ועל ספר אעלנה,
גם איזו הגהה ממשנת החכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל שבאה לידי, אם הבנתיה וסברתיה משם אעתיקנה, ואי איישר חילי את מקורה אגלה ומשם אדלנה,
והטעם לחקירה זו, כי צריך להשגיח על לשון המשנה שפירא ויאותא, כי היא שנייה לאורייתא,
ואשכחן בירושלמי דראש פרק ה דמעשר שני דבעינן לדקדק אלישנא דמתנייתא,
דגרסינן התם ר' זעירא קובל על סבייא שהוון ביומוי דר' יצחק רבא, על שלא בחנו לדקדק כל במשניות מפיו כמו שנמסרו לו מרבינו הקדוש עצמו, עד כאן,
ובערוך למה נקראה משנה בשביל שהיא שניה לתורה,

שהתורה ששמעו כל ישראל בהר סיני היא תורה שבכתב, ומשה רבינו שמע המשנה מפי הגבורה פעם שנייה והיא תורה שבעל-פה, ונתברר הדבר שהיר שנייה לראשונה כמו ויאמר שנו וישנו,

פירוש אחר הוא לשון שינון כמו ושננתם, ובלשון רבותינו שנה פרק אחד כלומר קרא פרק אחד, עד כאן,

ובפרק עושין פסין דף כא גרסינן למד דעת את העם שאגמרינהו בסימני טעמים, פירש רש"י ז"ל קבע להם מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא ובין בגרסת במשנה, עד כאן,

ובכלל תועלת זו פירושים שפירש הר"ר יהוסף הנזכר, יראה אותם האדם וישמח לבבו ויעשה מהם עיקר.

שנית - להגיה רבי עובדיה ז"ל, וחסרונות שחסר ממנו בקצת מקומות, או קושיות שיש על דבריו צפונות.

שלישית - לכתוב בפרטות קשור כל מסכתא ומסכתא בראשיתה, כפי מה שפירש הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים בכללותא,

גם כל פירושו של הרמב"ם ז"ל שלא הביאו רבינו עובדיה ז"ל אביאנו וכמו נגיד אקרבנו.

רביעית - כמה מקומות שקיצר רבי עובדיה ז"ל בהם דבריו, שלא השיגה דעתי להבינם מרוב הקיצור, ארחיב הביאור ויובנו אמריו.

חמישית - כגן משנת ערוגה דבראש פרק ג דכלאים ומשנת הנוטע ירק בכרם דבפרק ה דכלאים, שכתב עליהם רבי עובדיה ז"ל שביארם בסוף הקונטרס ולא נמצאו, מדברי הר"ב ז"ל עצמו לידי הובאו,

גם הקדמת הר"ב הנזכר ז"ל לסדר טהרות העתקתי כל דבר במקומו ובשער ביתו, והיר קיצור הקדמת הרמב"ם ז"ל כאשר יראה הרואה אותו.

ששית - שנזדמן לידי ספר החכם השלם הר"ר שלמה שיריליו ז"ל, ביאור על ירושלמי שחיבר על סדר זרעים ומסכת עדיות, אחביר קצת קיצור מדבריו ולמבין גלויות,

וחכם גדול ורשום היה בדורו, ואשכחן שהביא משמו בפרק ג מהלכות מתנות עניים מהר"י קארו ז"ל, גם בקצת מקומות משם החכם הר"ר אלעזר אזכרי ז"ל,

והחכם הר"ר אפרים אשכנזי חתנו של רש"ל ז"ל, וחכמים אחרונים זולתם, אעלה עלל ספרי שמותם,

גם דברי החכם השלם הר"ר סולימאן אוחנא ז"ל, אשר נודע בשערים שמו אשר היה ישר ותם,

גם פירוש רבינו שמשון ז"ל על פרק אנדרוגינוס אעלה לרצון אף על פי שהוא תוספתא לזכות, ולזכות לאשר כמוני אפילו בלשונו תועים ומוטעים, והינו בסוף סדר זרעים,

גם האלוהים אינה לידי ביאור מסכת עדויות לרב המאירי ז"ל, עלץ בו לבבי, והבאתי אל תוך חדרי.
שביעית - נזדמן לידי בסדר קדשים בכמה מקומות ממנו פירוש הרב רבינו גרשום ז"ל קדש קדשים,
וגם שאר מפרשים קצרתי דבריהם, והעמדתים על אופניהם, ובפרט על מסכת תמיד,
ביאור הרב רבינו אברהם בר דוד ז"ל בסייעתא דשמייא באורך אעמיד.
שמינית - שנדמן לידי פירוש הרב רבינו אשר ז"ל על סדר טהרות בקוצר וביושר, סלתתי מדבריו והעתקתי מאמריו.
תשיעית - כל משנה דקשיא רישא אסיפא, אבקש לה תרופה,
גם כל המשניות הסותרות אהדדי, או תנא דקשה דידה אדידה, או משנה עם בריתא,
ולדעת אם היא משנה יחידאה או אית ביה פלוגתא,
גם להבין טעמי המשניות מכל מקום שיהיה, שאם לא ימצא על פי גמריות אפשר שיהיה
על פי מפרשים, ואם לא רמזו רבי עובדיה ז"ל מגמת פני אשים לרמזו ולפרשו,
ואשתדל בסייעתא דשמיא לדרוש ולחקור ולתור ולבקש בספרים ישנים גם חדשים,
אקום ואשב ואחזור ואעמוד, כי כל זה הוא עיקר התלמוד,
וכאשכחן בפרק שלושה שאכלו דף מז ובסוטה פרק היה נוטל דך כב,
אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמיד חכמים להבין טעמי המשנה הרי זה עם הארץ,
ופסק רב הונא הלכה כאחרים, אך על גב דמכל מקום לא קיימא לן הכי,
ואף על גב דאשכחן במגילה פרק בני העיר,
דריש לקיש ספדיה להההוא צורבא מדרבנן דשכיח בארעא דישראל דהוי תני הלכתא ומלמדם לתלמידים בעשרים וארבעה שורות, אמר ויי חסרא לה ארעא דישראל גברא רבא, עד כאן,
מכל מקום הא בתר הכי גרסינן התם,
ההוא דהוה תני הלכתא ספרא וספרי ותוספתא ושכיב, אתו ואמרו ליה לרב נחמן ליספדיה מר, אמר היכי נספדיה הי צנא מלא ספרא דחסר,
והטעם מפני שלא שימש תלמיד חכמים לתלמוד שיבינוהו טעמי המשנה,
ועד שפעמים שדברי משנה סותרים זה את זה, וצריך לתרצה הכא במאי עסקינן, וכגון הא מני רבי פלוני היא, וכגון חיסורי מחסרא,
והוא לא היה יודע מה שהיה שונה ולפיכך המשילו לסל מלא ספרים,

וכן בפרק יום הכפורים דף פו, פירש רש"י ז"ל ללמוד תורה הוא ישוב טעמי המשניות מה טעמן ומהיכן למדו, עד כאן,
וגרסינן נמי במציעא שלהי פרק אלו מציאות,
תנו רבנן העוסק במקרא[2] מדה היא קצת, ואינה מדה מפני שהמשנה והתלמוד יפים ממנה, מפני שתלויים בגרסא ומשתכחין,
והעוסק במשנה מדה שנוטלין עליה שכר, בתלמוד שהוא לתת לב לדעת האיסור וההיתר החיוב והפטור הטמא והטהור,
וששתים סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתיהן קיימות, או לדעת דברי התנאים החלוקים בדבר ונימא הא מני חכם פלוני, או אם היא דחויה, אין לך מדה גדולה הימנה, עד כאן, עם פירוש רש"י ז"ל,
ובערוך בערך מד פירש,
העוסק במקרא בלבד מדה שאינה מדה שהרי לא נתעסק בפתרון המצוות,
במשנה כו' פירוש המתעסק בפתרון המשנה שיש בה הרבה מן המצוות שהן קבלה והן תלויות במשניות החיצוניות וכשהוא מתעסק צריך לעיין באותן הברייתות כולן ופתרוני החכמים יש לו בזה שכר מצוה,
אבל המתעסק בתלמוד ומורה ומבאר המצות כתקנן ומגיד הלכה למעשה אין לך מדה גדולה מזו, כי בתלמוד פתרון התורה והמשנה והמצות שהן בקבלה הלכה למשה מסיני, עד כאן,
ובסוף אותה ברייתא גרסינן ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד,
ומפרש בגמרא דבשמוע התלמידים הא דקתני רבי בברייתא זו, דאין לך מדה גדולה מהעוסק בתלמוד,
שבקו כולי עלמא מלחזור על גרסת משנתם ואזלו בתר תלמוד לחשוב בסברא, הדר דרש להו לעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד,
מפני שנתיירא פן ישתכחו המשניות ויחליפו שמות החכמים, ובמקום חיוב יאמרו פיטור, ובמקום אסור יאמרו מותר, ובמקום טמא יאמרו טהור, עד כאן,
ועוד גרסינן בסנהדרין פרק היו בודקין, כי בתחבולות תעשה לך מלחמה,

[2] הגהה: היא דעת רבי שמעון בר יוחאי בירושלמי דף ג ע"ב, וגם בפרקא קמא דשבת אכן שם בפרק כל כתבי, ובסוף פרקא קמא דהוריות איתא לכולה ברייתא בשם רבי שמעון בן יוחאי, ומסיים עלה שם בירושלמי, אמר רבי יוסי בן רבי בון הדא שאת אמרת עד שלא שיקע בו רבי רוב משניות, אבל ממששיקע בו רוב משניות לעולם הוי רץ אחר התלמוד יותר מן המשנה

אמר רב אחא ב"ר חנינא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, במי אתה מוצא מלחמתה של תורה, במי שיש בידו חבילות חבילות של משנה,
ופירש רש"י ז"ל מלחמתה של תורה, הוראותיה ולעמוד על בוריה ועל עיקרה,
לא כאדם המחודד ומפולפל ובעל סברא ולא למד משניות ובריתות הרבה, כי מהיכן יתגלה לו הסוד,
אלא לבעל משניות הרבה, שאם יצטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת, או אם יוקשה לו דבר על דבר יבין מתוך משניות שבידו הא מני פלוני היא ששמענוהו במקום אחר אומר כך, עד כאן,
וכן פירש רשב"ם ז"ל בפרק יד נוחלין דף קלד, תלמוד סברת המשניות, כעין שאנו מפרשים עליהם לא שנו וכו', חיסורי מחסרא וכו', עד כאן,
וגרסינן תו בסוטה פרק היה נוטל דף כב, איזהו רשע ערום,
עולא אמר זה שקרא ושנה ולא שימש תלמיד חכמים ללמוד סברת התלמוד בטעמי המשנה רשע הוא, שאין תורתו על בורייה, ואין ללמוד ממנו,
שעל ידי הטעמים יש חילוק באיסור והיתר, ובדיני ממנות לזכות ולחייב, ובטהרות לטמא ולטהר,
כדאמרינן בכמה דוכתי, מאי טעמא אמר מר הכי ואמר מר הכי, ואמרינן מאי בינייהו, איכא בינייהו כך וכך,
וערום הוא, שהשומע את קולו שונה משנותיו כסבור הוא שבקי בטעמיהם, ונוהגין בו כבוד כתלמיד חכמים,
אתמר קרא ושנה ולא שימש תלמיד חכמים,
רבי אלעזר אומר זה עם הארץ, רבי שמואל בר נחמני אמר הרי זה בור, רבי ינאי אומר הרי זה כותי, רב אחא בר יעקב אומר הרי זה מגוש,
אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כרב אחא בר יעקב דאמרי אינשי רטין מגושא ולא ידע מה אמר,
תני תנא ולא ידע מאי אמר, ועם שונים אל תתערב, אמר רבי יצחק אלו ששונים הלכות, תניא התנאים מבלי עולם,
אמר רבי יהושע וכי מבלי עולם הן, והלא מיישבי עולם הן שנאמר הליכות עולם לו, אלא שמורים הלכה מתוך משנתם, עד כאן,
וגרסינן נמי בבתרא פרק מי שמת דף קמה,
תנו רבנן, עתיר נכסין עתיר פומבי זהו בעל אגדות, עתיר סלעין עתיר תקוע זהו בעל פלפול, עתיר משח עתיר כמס זהו בעל שמועות, הכל צריכין למארי חיטייא גמרא,

ופירש רשב"ם ז"ל, גמרא סוגיית התלמוד ותירוצי משניות ובריייתות, וזהו עיקר התלמוד, שאם לא התלמוד אין למדים הלכה מתוך משנה כדאמרינן התנאים מבלי עולם, עד כאן, אמר רבי זירא אמר רב, מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל תלמוד, וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה,

רבא אמר איפכא, פירוש דטוב לב זה בעל תלמוד שיודע משניות על עיקרן ובקי בטעמיהן ויש בידו כח להורות הלכה למעשה,

והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא, מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה, בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי תלמוד, עד כאן,

והכי איתא נמי בפרק חלק דף ק.

עשירית - להביא בקיצור דברי התוספות, או דברי הרא"ש, או דברי הר"ן ז"ל, ושאר מפרשים ז"ל, אף על פי שאין דבריהם אמורים באותה מסכתא.

אחד עשר - אם יש איזה משנה שהשיגה ידי לראות שפירש בה הרמב"ם ז"ל בי"ד [החזקה] היפך מה שפירש המשנה, ארמזנה.

שנים עשר - להביא מורה מקום מכל התלמוד על סדר זרעים וטהרות, ומסכת שקלים ועדיות, ואבות ומדות וקנים.

שלושה עשר - להביא מורה מקום על כל הארבע סדרים והמסכתות שיש בהן תלמוד, אם הובאה המשנה או הבבא שלא במקומה,

הן במסכתא אחרת, הן באותה מסכתא בפרק אחר, הן באותו פרק אם הוא קודם מקומה או אחר מקומה[3].

ארבעה עשר - להביא בקיצור מילתא דברי הירושלמי בנוגע למתנייתא.

חמשה עשר - להביא מורה מקום על כל משנה שהובאה בירושלמי, בין שהוא מהמסכתא שלה בין שהוא ממסכתא אחרת,

כנזכר לעיל במורה מקום של התלמוד הבבלי.

ששה עשר - להביא מורה מקום על איזה משנה בתוספות או בפסקי הרא"ש ז"ל או בתשובותיו, אחר דלא אשתמיט מני היד של המלקט ומן הראש.

שבעה עשר - לתועלת פסק הלכה, מורה מקום על כל הלכה והלכה ממשנה תורה שחיבר הרמב"ם ז"ל באיזו הלכות ובאיזו פרק, ובכמה סימנים מאותו הפרק,

בין בכללות בין בפרטיות, רצוני לומר בין שהובאה בכללות, ששלוש או ארבע משניות או יותר הובאו בפרק אחד מאיזו הלכות,

[3] אמר המו"ל: ואנחנו הוספנו לכתוב המראה מקום של מקומה באיזה דף הוא מהמסכתא, כאשר מצאנו בספר ראשון לציון

ואחת מהנה או שתים או חלק מהמשנה הובא גם כן עוד שנית ושלישית או יותר, בפרק אחר או בפרקים אחרים, באותם הלכות או בהלכות אחרות.

שמונה עשר - גם היא לתועלת פסק הלכה, להדר המלאכה,

להביא מראה מקום על כל משנה שהובאה באחד מארבעה טורים באיזה סימן ממנו, או בבית יוסף, משם גם כן הייתי מקבץ ומאסף[4],

ומזה תדע ותשכיל כי אני ההדיוט לא כוונתי בחיבורי זה לפרש המשנה אליבא דהלכתא, רק ללקט לארות לקבץ ולאסוף כל הפירושים אשר נזדמנו לידי, בין שיהיו אליבא דהלכתא או לא כהלכתא,

שלכן כתבתי המראה מקום על המשנה מהרמב"ם ז"ל או מזולתו, שמשם תדע מוצא דבר הלכה למעשה,

ואף על פי שבמקצת מקומות תמצא שכתבתי וכן הלכה או ואין כן הלכה וכדומה לזה, מקרה הוא היה לנו אבל אינה כוונת המלאכה,

גם זכיתי ולקטתי עוד אשר לא חשבתי ולא על לבי העליתי לקט עני אכול ולא לשבעה, מאחרי ספרי הפוסקים ומפרשים גאוני עולם הנה הם,

מספר פרדס לרש"י ז"ל, ומספר יריאים, ומתשובות הרמב"ן ז"ל, ומסמ"ג וסמ"ק, ומספר אדם וחוה ומישרים, ומהרוקח, ומשבלי הלקט, ומכל בו,

ומאבודרהם, ומספר האגור, ומספר החנוך, ומתשובות לאיסרלן, גם מביאוריו שעל פירוש רש"י שעל החומש, ומספר הרב אליה מזרחי ז"ל,

ומספר שארית יוסף, ומתשובות ה"ר מנחם עזריה נר"ו, ומספר קרבן אהרן, גם חילוק הקדמת ה"ר יהודה אלבוטייני ז"ל לסדר טהרות,

ואין צריך לומר שיש בה הרבה מהרי"ף ז"ל, ומה"ר יונה ז"ל, ומהר"ן ונמוקי יוסף ז"ל, גם משאר המפרשים אשר על הרי"ף ז"ל כגון ה"ר יהונתן הכהן ז"ל שבמסכת עירובין, והרא"ש ז"ל שעל הלק"ט בהרי"ף ז"ל,

באופן שעל ידי כן מאן דגריס מתנייתא יאורו עיניו בנקל להבין אותה על מתכונתה,

ובי"ד [החזקה] ובטור בפרט יותר מכל הפוסקים בחרתי להורות מקומן מפני תרי טעמי שבהן מצאתי, חדא פרטי וחדא כוללת,

הפרטית מפני שבי"ד דהיינו משנה תורה איתה לכל התורה כולה, הן נוהג והן אינו נוהג, כמשנה ממש היא גם כן בלולה וכלולה,

הכללית מפני שבי"ד ובטור יש מפרשים הדורים, גדולים ורבים מאירים,

[4] אמר המו"ל: ואנחנו הוספנו לציין במראה מקום בסמ"ג ובשולחן ערוך באיזה סעיף ממנו, כמו שהוא בעין משפט סביב הגמרא

במשנה תורה, השגת הראב"ד והרמ"ך ז"ל, ומגיד משנה וכסף משנה וזולתם לאורה, ובטור, כל בית יוסף דמיניה יתזן כל בשרא,
ובעזר האל בזה יגיע תועלת גדול לקטנים עם הגדולים, תלמיד עם מבין מוסיפין ועולין, שהתלמיד המתחיל להתחנך לגרוס ולשנן, דרך לו אכונן, שימצא לשון מוגה במתנייתא, אם להעלות על פה אם לגרוס מתוך הספר גרסתא דינקותא, קיימא פתגמין תריצין בצדקתא ובי שירותא, ולא תהא בידו שבשתא, דכיון דעאל עאל,
דבדידי אנא הדיוטא הוה עובדא, שכמעט נשתכחה מידי המשנה, משינוי לשון הגהות שכבר עלה בפי בילדותי טעות חיצון,
ואף על פי שכבר גם כן אמרו בלשון אחר דשבשתא ממילא נפקא,
הא ודאי לאו דיוקא, למאן דישגח לעיין חילוקא די עבדו בעלי התוספות ז"ל בפרק ערבי פסחים דף קיב,
ועוד דהוי פסידא דלא הדר וכדאיתא בפרק המקבל דף קט, ובפרק לא יחפור דף כא, וכמו שפירשו שם התוספות ז"ל, גם הרשב"א ז"ל שם בפרק לא יחפור בחידושיו,
ועוד דהא אשכחן דרבי זירא התענה ארבעים תעניות כדי לשכוח הבבליות בעבור הירושלמיות, אף על פי שביניהם הבדל גדול מלהתענות ומלהתפלל לא חדל עצמו חדול,
כל שכן בין לשון משנה מוגהת ללשון מוטעה, שסוף סוף השינוי מועט ובקל אפשר שיטעה, וישאר קרח מטוב טעם לשון בחיכו וגם מהפכו,
ובפרט כי בעוונותינו אשר רבו למעלה ראש, העולם הולך ודל לענה וראש, ואין לך יום ושעתא שאין קללתה מרובה מחבירתה,
בין בעניות דאורייתא, בין בגרמת בטול יתה, מרוב עול מיסים וארנוניות, וכל מין טענתא תביעתא ועלילתא, ועל הכל עניות ודלותא,
גם לגדולים אשר לעיין מתחילים על ידי אלה השני חיבורים שהם פירוש רבי עובדיה וספר זה טפל לו, העיון יקל עליהם,
כי באלה כמעט בלול כל שני התלמודים בהם, בפרט הנוגע למשנה, ברובא דרובא ימצאו להם חנינה ובינה,
ואולי נזכה בזה להיות, מנחת רוח עושי ליוצרינו בעולם הזה וגם בבא, בדיל שמיה רבא, ויתקיים בנו ובכל המתעסקים עמנו למיעוט במשנה ובשני ספרים אלה איש על ידו, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו,
והנה ימשך מן המראה מקום של הטור גם כן מראה מקום של כל משנה שהובאה בסימנו ומדורו של שלחן ערוך הספר הקצר שחיבר הרב רבינו יוסף קארו מופת הדור,

כי ידוע כי הרב ז"ל שם דרך הטור פסע, אלא שברוב המקומות העתיק שם הרב הנזכר לשון הרמב"ם ז"ל כנודע,
ומי שלא זכה להיות מכלל העשירים, וקנה אין בידו יכולת לקנות התלמוד והי"ד והטורים, לפחות באחד מהם ימצא קצת ממבוקשו,
או לכל הפחות בספר שולחן ערוך או הלבוש שהוא יותר ארוך, או ספר מאירת עינים, כי תאוה הוא לעינים לשמע אזנים,
בו ימצא קצת מחפצו, דאין לך מיעוטא דמיעוטא מיודעי ספר, שלא ימצא איתם לכל הפחות אותו ספר, ובו ימצא קצת ממקצת מאויו,
אם יהיה אותו ספר זה מראהו איזה דרך ישכון אור, אורה של תורה, ודיו, ולעולם אל ישוב דך נכלם.

חתימה

השתדלות המחבר בחיבורו

ואל נא יחסדני רואה או שומע לומר מדוע היתה בכמה מקומות ובכמה ענינים פגומה מלאכתו,
כי כבר תשובתו קדומה בצדו, כי כאיש גבורתו וחלישותו,
מצורף לזה כי עלי היה מוטל לימוד תינוקות בהיותי מתעסק בה, והיא ממני רמה ונשגבה בקרני ראמים,
והלא הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר טהרות הפליג לומר כי לא יספיק ללמדה בהעברה אפילו אלף פעמים,
ובאמת כי לעניות דעתי לא יספיק ללמדה אלף פעמים בהבנה למיעוט שנה, וזהו בענין אחד,
מה יהא ברוב מנין בכל ענין וענין, אף על פי שהנושאים שוים לגמרי אינן,
רק נתתי את לבי ללקט לקט עני, לקוטי בתר לקוטי ראשון וגם שני, מאחורי הקוצרים והבוצרים, אשר בתורה אבירים,
אולי יעלו בידי שנים שלושה גרגרים, מראשי אמירים,
גם אף על פי כי מן הראוי הוא כי כל מחבר ספר או ספרים מלבד מה שמלקט ראוי והגון היה לו לענות אף הוא חלקו, אם מעט ואם הרבה בתרמילו,
אמנם במה שהקדמתי ליכא פרכא דפירוקא, כי הלואי יהיה לי דעת ושכל וזמן פנוי להבין דבריהם, כל שכן להתחכם עליהם,

ובפרט כי ימי חיינו הבל, ולא ידע האדם את עתו, ואולי יבוקש ועדיין לא הגיע לחומש או עשירית מלאכתו,
על ספק אם כל אמרי פיו בצדק, או אם יש בהן נפתל ועקש וצריך חיזוק לבדק,
ולא כן בסיבת טענה זו אנחנו מחשים מלהתעסק במלאכת השם, והנוגשים אצים, תמיד ברומו של עולם כלו מעשיכם דבר יום ביומו,
אלא ההגון והישר, לפני השר, שרו ומלכו של עולם לעשות העיקר עיקר והטפל טפל, אף על פי שבעיני האדם יחשב לגרוע ושפל,
ולטרוח ולעמול ראשונה, להבין פשט צורה המשנה, וכל דברי התנא, במה שכבר טרחו רבותינו האמוראים והקדמונים, מפרשים פוסקים וגאונים, כי נטעם נטעי נעמנים,
ואם יזכה שנשאר לו זמן באריכות חיים ושנים, אפשר כי יראה טעמים לשבח ופנים,
ולגמור והדר ליסבר, כי ידוע כי מקום הניחו רבותינו לו ולנו להתגדר בו ולהתהדר,
ועל כגון זה באבות שנינו הפוך בה והפוך בה דכולא בה,
והנה הבא אחרינו ודאי מדעתו להוסיף יכול, דהרי שולחן ערוך והרי בשר והרי סכין ופה שלו לאכול,
ויטעום מתיקות טעמי המשנה מתוקים מדבש ונופת צופים,
לבד ידיו לא יהיו רפים, מלעמול במים היפים, לילה ויומם לא יכבה בלילה נרו, ואז ודאי יאיר אורו,
כי ה' יהיה בעזרו כאמרו דוד המלך ע"ה בספרו, פתח דבריך יאיר מבין פתיים,
רוצה לומר לפי דרכינו התחל אתה דבריך בעסק התורה, והוא יאיר אור פתח דבריך והקדמתך כי הוא מבין לפתיים לדעת שמו,
כל שכן למי שכבר פתח פתח תורה לעצמו, וכל ימיו עמלו בה, כי לא יגרע מצדיק עינו,
על דרך ולענוים יתן חן, חנו של תורה בעת ובעונה, כי הוא חונן לאדם דעת ותבונה,
ובפרט אם יש בו יראה ודביקותא, וללומדי תורה חברותא ואהבה,
כי אז ודאי הגמור יהיה מכלל המרכבה, הגם כי די לרתיכא קדישא בתלתא רגלי אבהתא, מכל מקום לא דמי זכותא דאבהתא לחודייהו, לזכותא שמאן דמצטרף בהדייהו,
דהא לא דמי כסא של שלוש רגלים לשל ארבע, ואם הכסא מלא רגלים אף על פי שכל הרגלים דקים וקטנים לערך שלוש או ארבע הראשונים, מכל מקום תוקפא פורתא מיהא קא עבדי,
וזהו לעניות דעתי מה שכתב דוד ברוחיה קדישא, חבר אני לכל אשר יריאוך ולשומרי פקודיך, דאיכא למידק שהוה לי למימר אוהב אני וכו',

ואם בשביל דקאי באות החי"ת שבלאלפא ביתא, אכתי קשה דהא הוה לי למימר חפץ ואוהב אני וכו',
ועוד מאי קאמר לכל אשר יראוך לשון עבר, הכי אבעי ליה למימר לכל יראיך, ומאי מלת אשר דקאמר, ועוד לפי דרכנו יתורץ כפל הענין במלות שונות,
אלא ירצה שאמר דוד בענותנותו לפני המקום ב"ה, באמת כי כל כסא של רגל אחת או אפילו שתי רגלים אינו יכול לעמוד מפני חידודו, אמנם אם יהיו שלש רגלים לכסא יוכל עמוד,
והשתא מאחר ששלושת האבות הקדושים והמאושרים, אברהם יצחק ויעקב הם שלש רגלים לכסא, שעליהם המרכבה עומדת, אם כן אני שאני רגל רביעי אנני רק תוספת חוזק וכבוד לכסא,
והיינו דקאמר לכל אשר יראוך לשון עבר, כיון ורמז לשלשת האבות הקדושים אשר כבר בארץ המה, אמר עוד דוד המלך ע"ה,
ולא אני בלבד רגל במרכבה עם האבות אלא אפילו כל צדיק וצדיק הוא נעשה מרכבה למקום ב"ה,
והיינו דהדר קאמר ולשומרי פיקודך לשון הווה, כיון על כל הצדיקים שמאז ועד סוף העולם,
וזהו שאמר חבר לשון עונה כלומר כמו שאני נראה חבר במרכבה לכל אשר יראוך שהן האבות שנקראו יראים למקום ב"ה,
כך אני חבר לשומרי פיקודך הצדיקים שאחריהם, שהרי אינו דומה כסא של ארבע רגלים לכסא של רבוא רגלים או יותר,
נמצא שדוד בענותנותו השווה עצמו עם הצדיקים העתידין להיות בכל דור ודוריותר מאשר השווה עצמו עם האבות ע"ה, וזה אף על פי שהיה מלך ונביא,
מה יהא כמוני יתוש קצוץ כנפים, גדוע נגוע פצוע, פרוע שקוע, הטיט היון שקוע,
כי לי ולכיוצא בי ראוי לנו לבא בצור ולהטמן בעפר, כי לא די שאין אנו מוסיפין כח בפמליא של מעלה, אלא אדרבא חס וחלילה צור ילדך תשי,
הוא ברחמיו יסיר לב האבן מבשרינו, ויתן לב בשר אלינו לעבוד עבודתו, ולעשות רצונו כרצונו,
ולהיות עת אשר יחפוץ לקחת פקודתו, נשמותינו רחוצות, נקיות ומגוהצות, מלובנות ומוכנות,
ויזכינו להיות שארית מעט ימינו הנותרים, הגוף והנפש חברים, מקשיבים לקולו אמן ואמן.

שם החיבור וטעמו

ובהיות כי אני העני, כל ימי מכאובים וכעס עניני, כי גברו צרותי, ורבות אנחותי, מגלות ספר לא יכילום בכתיבותי,
גם בליליה לא שכב לבי, מעוז כאבי, ובקרבי ימס לבבי,
וכל ימי פחדתי מעמוני ומואבי, תוגר עובד כוכבים וערבי,
ואפילו מאיש עברי בעיל דבבי, או בעל ריבי, ירא אנכי אותו כמו השבאי או כמו רבי,
רק עיני תמיד תלויות אל אלוהי אבי, ואני בארץ הצבי,
וכל ימי שני מגורי בה ומלאכתי מנעורי בעסק ספר התורה הלזה, אף על פי שתדיר הייתי חלוש כחוש ורזה,
הכי קראתי שמו של ספר זה, **מלאכת שלמה**,
גם כי כן היא כשמה מלאכה היא ואינה חכמה, רק נושא וטוען ספרים כבהמה,
וגם בעבור הזכר את שמי, לדורות הבאים לפני לאומי,
כי יחיד אני לאבי ולאמי, וקרוב ושאר בשר מצד אב או אם אין עמי, לחוס עלי ולרחמני,
אם לא יתכן שיש לי בערי התימני, רחוק רחוק ממני, כי לא אדע מה יולד יום,

שכול בניו ובנותיו

כי עתה בשנת **השעט** בן חמישים ושתי שנה אנכי היום,
ועד הנה לא זכיתי, לראות בביתי בן יפיק רצוני, ניכר במעשיו שימלא מקומי בתורה וירשני,
אף על פי שאפרי אפר מקלה ומי מערה מימי,
שכבר בני הגדול שהיה קרוב ליי"ג שנים לעבודת עושני, שהיה ממלא חסרוני כרצוני,
בעונותי ורוב חטאי אל נורא ואיום, לקחו היום, יום קריאת מגילת איכה,
וחמת המלך לא שככה, כי השיגוהו שני אחיו הקטנים אחרי ככה,
גם שתי אחיותיו בנות עשר ושבע קדמו לפניו להיות לו חברים,
כי תכפוני אבלי בימי בין המצרים, עוד זה מדבר, וזה מת גם כן בדבר,
מלבד כי ילד אשר יולד לי אחר כך לנחמה, גם הוא נחטף בתוך שתי שנים בקדחת חמה,
ואחותו שנולדה אחריו גם היא שנתה לא השלימה, בחליים רעים גם בצמא,
וגם כשזכיתי והגעתי לשנת הזקנה,
בעא קב"ה לארחא בתפוחא דנא, הוא בעל השם יוספיה בננא, שנחטף במגפה לקדם רבוננא,
ואפילו שערי דמעה ננעלו בההוא זמנא, מסגיאות חובנא ומרדנא, ועלי להצדיק את הדין ולמימר דאזיל לכפרא עלנא,

מלבד כי אשת נעורותי, היא ובתה ושני בניה עמה,
בהיותי בן ל"ג שנים מתו עלי בעונותי,
ובמה אקדם פני ה', אם לא במעט עסק תורה תהיה לריח ניחוח לפניו לכפר עוני,
כי יודע אני, כי אין בי שום עבודת מצוה תגן עלי מהיותי נידון,
אולי בזה אתרצה מעט לפני האדון, להקל מו העונש הראוי לבא אלי מעט מזער,
וישפטני וידיינני שוגג ופתי כבהמה וכבער, ויחוס על נפשי לטהרה לזקקה וללבנה, טרם בא עתה וזמנה,
ואעתיר לפני שכינתו, בתפלת אסף נביאו ועבדו, עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך,
אמן וכן יהי רצון ונאמר אמן ואמן.

תוי"ט והחיבור

ויהי לעת זקנת שלמה, אחרי כמעט קט שכבר גמר מלאכת עבודת ה' כאשר השיגה ידו,
ראה ראה לקח טוב שחיבר החחכם השלם ה"ר יום טוב על המשנה וקראו תוספות יום טוב,
והוא בחוץ לארץ שוכן בארץ אשכנז והדפוס מצוי שם,
וישתומם שלמה על המראה, ויחד לבבו לאמר, איך בדור אחד אתרמי מלתא,
שאחד יושב יחידי מוקרן בקרן זוית בעיר חברון תוב"ב, ואחד עם חברים בארץ מרחקים בערי אשכנז,
הסכימו יחד לעסוק ולעמול בעמלה של תורה ולהגיה המשנה ולבארה כמעט בסגנון אחד,
ויען שלמה ויאמר ברוך ה' אלוהי אבותינו אשר נתן כזאת בלב אנוש יותר טוב מערכי,
והוא אלופי ומיודעי לעשות במלאכתי ביתר שאת ויתר עז,
והוציא כלי למעשהו מעשה ידי אמן, מעשה ידי רב טוב להתפאר בית ישראל בראותם בהתעסקם יפה בדברי חכמה,
יכירו וידעו דאיכא בקיאות טובא, גמרא וגם סברא ישרה,
ושפירא למחזי כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים, ועל יום טוב בנו,
ובנה בניתי ממנו עוד את ספרי,
ואעבור אליו ואראה והנה עתי עת דודים, והוספתי על ידו חכמה ודעת,
אם דברים מועטים אשר עלה בדעתי להשמיט מלהעתיקם והוא לא השמיטו, אף על גב שמי לנו גדול בקצור כמוהו,
אם סברות ישרות אשר הסביר מדעתו, והראה פנים למשנה, ואזן וחקר,

גם מהם חזרתי להניף בעיטי שנית, מתחילת בראשית עד מקום אשר תמצא ידי,
וגם את שלי לא פסלתי כי אין מדרש בלא חידוש,
רק יגעתי כדי למצא לטעום טעם מעט דבש מתוק ודברים עתיקים,
ואכניס אותן בין השרין ובין הדבקים, ואכתבנו בשמו והיה לי למשיב נפש,
מי יתן ידעתי ואמצאהו כולו, אבוא עד תכונתו ואשמח בו כי רב יחלו, וכי כביר מצאה ידו, אשרי העם שככה לו.[5]

ביאור סימני החיבור

ועתה אודיעך כי להיות שידעתי גם ידעתי,
כי כמה עמלי תורה ישמרם צורם בראותם אורך ענין ולשון יקוצו בו,
וכמה יסתפקו לדעת בלבד המורה מקום ולעיין הם בעצמם בדבר בעיקרו ובשורשו, ולא יתרצו לסמוך על העתקתי,
כי ודאי לבב גם להם, ויותר ממני, וכשיחפשו לראות המראה מקום, צריכין ללמוד כמה שורות כדי להגיע לשורת המורה,
לכן להקל עליהם הוספתי לכתוב כנגד אותה שורה שתי מימי"ן,
כלומר כנגד שתי המימי"ן הללו תמצא המורה של זו המשנה או של זו הבבא אם אתה מתפייס בו בלבד,
ולפעמים שתי מימי"ן על מראה מקום אחד ולפעמים על מקומות שנים או שלוש או יותר.[6]
וכשתמצא הרי"א הוא ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל, וכן כשתמצא הר"י לבד הוא ה"ר יהוסף הנזכר ז"ל,
ובזולתם קל להבין,
וה' יצליחנו בתורתינו ובכל מעשה ידינו, אמן כן יהי רצון.

[5] אמר המו"ל: אחרי אשר הדפסנו את הספר מלאכת שלה הזה ביחד עם ספר תוספות יום טוב, על כן ראינו לנכון להשמיט מהספר הזה את הדברים שהביא המחבר מהספר תוספות יום טוב, או הדברים אשר אף שלא הביאם בשם התוספות יום טוב אבל כוונה דעתו לדעת התוספות יום טוב ודברים כהווייתם כתובים בספר תוספות יום טוב, ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, כי לא ראינו שיהיה איזה תועלת אם יהיו מכופלים על דף אחד ממש אותם הדברים עצמן

[6] אמר המו"ל: ואנחנו הפרדנו המראה מקום מגוף הביאור, ועשינו להם מדור בפני עצמו